

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/216815,10-maja-1964-na-terenie-bylego-niemieckiego-obozu-Treblinka-I-odslonieto-pomnik-.html>
27.02.2026, 14:23

10 maja 1964 – na terenie byłego niemieckiego obozu Treblinka I odsłonięto pomnik ku czci ofiar

Musiało minąć dwadzieścia lat od zakończenia wojny, aby władze PRL pozwoliły na zbudowanie pomnika godnie upamiętniającego ofiary Treblinka I.

[Niemieckie obozy koncentracyjne Polska Rzeczpospolita Ludowa \(PRL\)](#)

10.05

Wizyta przedstawicieli IPN w Muzeum Treblinka, gdzie w latach 1941–1944 funkcjonował niemiecki nazistowski obóz zagłady i obóz pracy – 27 stycznia 2022. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Wielki moment

10 maja 1964 roku, po latach przygotowań, nastąpiło oficjalne, uroczyste odsłonięcie pomnika upamiętniającego ofiary niemieckich represji i zbrodni na terenie Obozu Pracy Treblinka I. Autorem pomnika był Franciszek Strynkiewicz – profesor Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, który był generalnym projektantem całego założenia przestrzenno-architektonicznego w Miejscu Pamięci Treblinka.

Monument na polanie w Miejscu Straceń swoim wyglądem nawiązuje do ściany straceń. Zbudowany jest z bloków, kształtem przypominających krople przelanej krwi. Powtarzającym się motywem są wyżłobione w kamieniu cztery proste, pionowe linie. Można je różnie interpretować, np. jako ślady po kulach lub więźniarskie pasiaki, chociaż w Karnym Obozie Pracy Treblinka I więźniowie nie nosili pasiaków. Przed frontem pomnika leży płyta, na której wyryto napis: „W hołdzie pomordowanym”. Cały pomnik wkomponowany jest w ciemną ścianę lasu otaczającą polanę.

Przy alejce za pomnikiem znajduje się zwieńczony krzyżem kopiec, który został usypany przez dzieci szkolne we wrześniu 1947 r. Skrywa on kości ofiar, które zebrano wówczas na terenie poobozowym. Jest to pierwsze upamiętnienie Karnego Obozu Pracy Treblinka I. Zbiorowe mogiły znajdujące się w lesie otaczającym polanę z głównym pomnikiem zostały oznaczone betonowymi krzyżami. Pojedynczymi krzyżami w głębi lasu oznaczono także inne zlokalizowane groby.

O obozie

Karny Obóz Pracy Treblinka I funkcjonował od lata 1941 r. do końca lipca 1944 r. Pomysłodawcą i organizatorem był starosta powiatowy w Sokołowie Podlaskim, Sturmbannführer Ernst Gramss. Komendantem obozu został SS-Hauptsturmführer Theo van Eupen.

Początkowo obóz nosił nazwę „Arbeitserziehungslager” (Wychowawczy Obóz Pracy), później został oficjalnie nazwany „Der SS- und Polizeiführer im Distrikt Warschau Arbeitslager Treblinka”. W odróżnieniu od powstałego później obozu zagłady, obóz pracy otrzymał nazwę Treblinka I.

Obóz mieścił się w zabudowaniach gospodarczych przy żwirowni, w pobliżu rampy kolejowej i podlegał lokalnym władzom administracyjnym. Władze niemieckie więziły tam ludność cywilną w odwecie za akcje zbrojne polskiego podziemia, za nieprzestrzeganie godziny policyjnej, za podejrzenie o pomoc zbiegłym i ukrywającym się jeńcom radzieckim, za przejawy oporu przedstawicielom władzy okupacyjnej (np. popchnięcie żandarma).

Obsługa niemiecka liczyła około 20 osób. Do pomocy mieli kompanie strażników, głównie Ukraińców, w liczbie około 100 osób. Wszyscy dobrowolnie pełnili obowiązki i przeszli przeszkolenie w tzw. Ausbildungslager Trawniki k. Lublina, ponieważ służba w obozach miała charakter specjalny i wymagała „odpowiedniego” przygotowania. Niemcy na terenie obozu chodzili uzbrojeni w broń krótką, a w trakcie pełnia służby dodatkowo w pistolety maszynowe. Wartownicy ukraińscy pełniąc służbę posiadali karabiny i bagnety. Przez obóz przeszło 20000 więźniów, z czego około 10000 zmarło lub zostało rozstrzelanych. W lipcu 1944 r., tuż przed nadejściem Armii Czerwonej, nastąpiła ostateczna likwidacja Obozu Pracy Treblinka I.

Polecamy:

- [Przekazanie do Muzeum Treblinka przedmiotów należących do zamordowanych w Miejscu Straceń w pobliżu Karnego Obozu Pracy Treblinka I - 27 stycznia 2022](#)
- [Wystawa „Obraz Treblinki w oczach Samuela Willenberga”](#)
- [Artur Podgórski: Obóz zagłady w Treblince](#)
- [Niemiecki Obóz Zagłady Treblinka II \(lipiec 1942 - listopad 1943\)](#)
- [Paweł Błazewicz: Bunt w Treblince II](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

obozy koncentracyjne, PRL

Rocznica